

УДК 37.091.21

Вікторія Євгенівна РОМАШЕНКО,

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін факультету № 2
Донецького юридичного інституту МВС України (м. Маріуполь),
кандидат педагогічних наук*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МАЙБУТНІМИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Присвячено проблемі адаптації майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, визначено особливості психологічної адаптації курсанта-першокурсника до нових умов навчання і служби, запропоновано шляхи її покращення.

Актуальність проблеми адаптації студентів зумовлена тим, що, за даними дослідників, показники психічного розвитку та психофізіологічного стану сучасних студентів мають виражену тенденцію до погіршення, яка виявляється у зниженні ефективності функціонування в них сенсорних і сенсомоторних систем, погіршенні пам'яті й уваги, підвищенні стомлюваності, зменшенні загальної ефективності вирішення навчальних завдань, зниженні показників мотивації навчальної діяльності.

Адаптація студентів-першокурсників в умовах нового середовища, в умовах нової системи освіти у закладах вищої освіти не завжди проходить успішно. Дослідники дійшли висновку, що насамперед в абітурієнтів після періоду психічного стану радості, успіху, віри в майбутнє, планування перспектив студентського життя, очікування початку навчального року настає цілком реальний і досить складний для більшості з них період життя. Багато першокурсників відчують великі труднощі, пов'язані з відсутністю навичок самостійної роботи, роботи з підручником та першоджерелами, аналізом інформації великого об'єму, чіткого висловлювання своїх думок [2, с. 314–315].

Ще складнішою виявляється адаптація курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Специфічність умов ЗВО для курсантів зумовлена наявністю служби як обов'язкового структурного елементу в процесі навчання. Тобто вони одночасно мають адаптуватись і до службово-професійної, і до навчальної діяльності.

Службова діяльність майбутніх офіцерів пов'язана з високим рівнем фізичної та психоемоційної напруженості, що викликають різноманітні

стресорфактори. Труднощі при виконанні навчально-службових обов'язків, складність, а іноді й екстремальність умов виконання завдань професійної діяльності, напруженість, наявність перешкод, ризику, небезпечного для життя і здоров'я, вимагають, значної напруги фізичних і психічних сил. Крім того обмаль часу на спілкування з рідними та друзями, необхідність відмови від деяких потреб та бажань негативно впливає на ефективність навчально-службової діяльності [1].

У процесі психологічної адаптації курсантів спостерігається трансформація різних аспектів цілісної системи міжособистісних відносин у навчальному колективі, має місце процес зміни психологічного стереотипу поведінки, їхньої «Я-концепції», що постає певним індикатором внутрішньоособистісної перебудови особистості.

Різні дослідники [4; 6; 7] в процесі адаптації студентів і курсантів виокремлюють низку послідовних етапів, фаз та періодів. Аналіз наукових джерел надає можливість виокремити чотири етапи психологічної адаптації курсантів:

- підготовчий (етап професійного самовизначення абітурієнтів, пов'язаний із формуванням умінь і навичок для подолання труднощів першого періоду адаптації до навчання);
- орієнтувальний (засвоєння нормативних аспектів нового соціального середовища);
- пристосувальний (пристосування до особливостей та вимог навчально-службової діяльності, до мікроклімату навчальної курсантської групи);
- етап самооцінювання (самооцінка власного професійного вибору і поведінки у групі, етап активного становлення «Я-концепції») [5; 6; 7].

Суттєво, що адаптаційні ресурси курсантів зазнають випробування саме в перші місяці навчання [3, с. 300–304], коли відбувається засвоєння нового способу життя й якісно інших форм стосунків з педагогами, відносно новим соціальним і побутовим середовищем, що активізує енергетичні резерви першокурсників, а психофізіологічні показники стану організму (рівень пізнавальних та емоційно-вольових процесів, відновлювальні можливості організму, працездатність) є помітно зниженими [4, с. 8].

На нашу думку, для успішної адаптації курсантів, формування курсантського колективу та управління його становленням важливим аспектом є рівень культури науково-педагогічних працівників і керівництва ЗВО, саме тому для поліпшення процесу адаптації курсантів першого курсу науково-викладацькому складу потрібно: постійно демонструвати особистий приклад у колективах курсантів; враховувати індивідуально-психологічні особливості курсантів, їх рівень навчальних та фізичних здібностей; при спілкуванні зі співрозмовником зберігати на обличчі

приємний вираз, легку посмішку; використовувати метод «позитивності та підтримки», вдало сказане «добре слово» підвищує самопочуття, настрій і активність людини; використовувати комунікаційний прийом «Золоті слова» (невелике перебільшення будь-яких позитивних сторін людини, комплімент); налагоджувати клімат-спілкування, усунути власну нервозність, роздратованість; концентрувати увагу на потенційних можливостях, рішеннях, перспективах, а не на проблемах; висловлювати думки позитивно; залучати курсантів до громадського життя інституту у відділах ради курсантського самоврядування, участі в семінарах, тренінгах, спортивних заходах.

Значну роль під час процесу адаптації відіграє процес самоврядування. Активне наставництво зі сторони курсантів старших курсів допомагає курсантам-першокурсникам освоїтися в нових умовах, краще справлятися із побутовими труднощами та адаптуватися до фізичних навантажень. Для цього можна проводити дружні зустрічі, чаювання, залучати курсантів-старшокурсників до часткового проведення занять, організовувати наставництво в побутових питаннях тощо.

Визнаючи багатофакторну детермінанту адаптації першокурсників до навчально-виховного середовища, необхідно наголосити і на ролі співпраці всіх учасників навчально-виховного процесу, оскільки допомога студенту/курсанту повинна здійснюватись на основі тісної взаємодії всіх підрозділів навчального закладу: кураторів, курсових офіцерів, викладачів, психолога, студентського самоврядування. З цією метою слушно було б проводити спільні заходи спрямовані на взаємодію, взаємопідтримку, згуртування колективу, конструктивне спілкування, створення сприятливого клімату в колективі.

Отже, задля допомоги курсантам першокурсникам адаптуватись до нових умов навчання і служби варто застосовувати як традиційні, так й інноваційні методики, а також піклуватись про відповідно підготовку офіцерського та професорсько-викладацького складу до здійснення ними адаптаційної роботи.

Список бібліографічних посилань

1. Глова Л. А. Оптимізація соціально-психологічної адаптації курсантів як важливий етап їх підготовки до діяльності в особливих умовах. *Вісник Національного університету оборони України*. 2011. № 6 (25). С. 158–161.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.
3. Литвинова Л. В. Причини психологічної дезадаптації студентів першокурсників. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2000. Ч. 6. С. 300–304.
4. Семиченко В. А. Психические состояния: модульный курс для преподавателей и студентов. Киев : Магистр-S, 1998. 207 с.
5. Соколова И. М. Методы исследования адаптации студентов. Харьков : ХМУ, 2001. 276 с.

6. Царьов Д. О. Підготовка до професійної адаптації майбутніх правоохоронців у вищих навчальних закладах МВС України : монографія. Дніпропетровськ, 2016. 231 с.

7. Щербина В. А. Навчально-прикладна психофізична підготовка та здоров'я студентів : навч.-метод. посіб. Київ, 1998. 160 с.

Отримано 18.02.2020

УДК 355.233.2:159.9

Сергій Анатолійович ТУЗІКОВ,

*доцент кафедри фізики та радіоелектроніки
Харківського національного університету
Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба,
кандидат технічних наук, доцент;*

<https://orcid.org/0000-0001-5919-1137>;

Володимир Васильович БЕЛОУСОВ,

*доцент кафедри фізики та радіоелектроніки
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба,
кандидат технічних наук, доцент;*

<https://orcid.org/0000-0003-2872-7933>;

Всеволод Сафонович ДЖУС,

*доцент кафедри фізики та радіоелектроніки
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;
кандидат технічних наук, доцент;*

<https://orcid.org/0000-0003-0094-6309>

ДЕЯКІ МЕТОДИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ (СЛУХАЧІВ) ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Обґрунтовується, що в сучасних умовах серед виховних напрямів найбільш актуальними виступають морально-психологічне, патріотичне та громадянське виховання курсантів (слухачів) ЗВО, як стрижневі, основоположні, відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності та забезпечують розвиток їх почуттів як базової якості особистості. Розглядаються деякі методи морально-психологічного виховання курсантів (слухачів) ЗВО зі специфічними умовами навчання.

Виховна робота у ЗВО зі специфічними умовами навчання – це система організаційних, морально-психологічних, інформаційних, педагогічних, правових, культурно-просвітницьких та інших заходів, спрямованих на формування і розвиток у курсантів (слухачів) професійно